

Отримано: 10 вересня 2021 р.

Прорецензовано: 2 грудня 2021 р.

Прийнято до друку: 3 грудня 2021 р.

email: medkoin@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2021-12(80)-147-149

Крічкер О. Ю., Єремєєва Н. Ф. Сучасні підходи та інноваційні технології формування англомовної комунікативної компетентності в процесі дистанційного навчання студентів технічних ЗВО. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 147–149.

УДК: 371.134:811

Крічкер Ольга Юхимівна,
кандидат історичних наук,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ
Єремєєва Наталія Федорівна,
кандидат філологічних наук,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗВО

У статті розглянуто особливості застосування інноваційних, зокрема, інформаційних технологій для формування іношомовної комунікативної компетентності студентів технічних закладів вищої освіти в процесі дистанційного навчання. Доведено, що використання інноваційних технологій дозволяє значно урізноманітнити зміст, методи і форми навчання, надає необмежений обсяг інформації, який можна ефективно використовувати в ході самостійної роботи. Досліджено цифровізацію професійної освіти, наведено приклади застосування мультимедійних програм та сучасних інтернет-ресурсів для вивчення англійської мови. Доведено, що використання студентами інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі формування комунікативної компетентності в англійській мові в умовах дистанційного навчання дозволяє їм набувати та вдосконалювати свою фахову компетентність, формує здатність планувати свою трудову діяльність, гнучке теоретичне і практичне мислення, креативність. Проблему формування в процесі дистанційного навчання іношомовної комунікативної компетентності у студентів для їх подальшого становлення в якості конкурентного фахівця пропонується вирішувати шляхом приділення більшої уваги інноваційним засобам, що застосовуються в умовах дистанційного навчання, і які спрямовані на посилення мотивації у здобувачів вищої технічної освіти.

Ключові слова: дистанційне навчання, інноваційні технології, інформаційно-комп'ютерні технології, англомовна комунікативна компетентність, мультимедійні ресурси, технічний заклад вищої освіти.

Olha Yu. Krichker,
PhD in History,
Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of NUCDU
Natalia F. Yeremeieva,
PhD in Philology,
Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of NUCDU

MODERN APPROACHES AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF STUDENTS' ENGLISH COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN THE PROCESS OF DISTANCE LEARNING

The article considers the peculiarities of the application of innovative, in particular, information technologies for the formation of English language communicative competence of students of technical institutions of higher education in the process of distance learning. The general digitalization of vocational education is studied, examples of the use of multimedia programs and modern Internet resources for learning foreign languages are given. It is proved that the use of information and computer technologies by students in the process of formation of their communicative competence in English in distance learning allows them to acquire and improve their professional competence, forms the ability to plan their work, provides them with flexible theoretical and practical thinking, as well as creativity. The use of innovative technologies is fully justified by the fact that they allow to significantly diversify the content, methods and forms of learning, provide an unlimited amount of information that can be effectively used in the course of independent work. The problem of foreign language communicative competence formation under distance learning for students of technical higher educational institutions for their further development as competitive specialists is proposed to be solved by paying more attention to the innovative tools used in distance learning aimed at increasing motivation.

Key words: distance learning, innovative technologies, information and computer technologies, English communicative competence, multimedia resources, technical institution of higher education.

Постановка проблеми. Однією з проблем вищої освіти, що постали останнім часом, є застосування сучасних підходів й інноваційних технологій для формування у студентів комунікативної компетентності в англійській мові в процесі дистанційного навчання.

Актуальність дослідження. Інноваційні технології в освітньому процесі покликані розвивати пізнавальну і творчу активність студентів, сприяти підвищенню якості освіти та ефективності використання навчального часу, що витрачається студентами на репродуктивну діяльність. Важливість їх застосування в сучасній освіті обумовлена також тим, що дозволяє значно урізноманітнити зміст, методи і форми навчання, надає необмежений обсяг інформації, який можна ефективно використовувати в ході самостійної роботи, що є важливим у процесі дистанційного навчання.

Особливо актуальним є їх використання при вивченні іноземної мови, оскільки забезпечення готовності здобувачів вищої освіти до продуктивного спілкування із зарубіжними партнерами є першочерговим завданням. Для цього необхідним є формування відповідного рівня володіння іноземною мовою, що включає розвиток у них достатніх комунікативних знань і навичок, завдяки яким вони набувають можливості брати участь у безпосередній іношомовній комунікації.

Мета дослідження – розгляд особливостей застосування в процесі дистанційного навчання інноваційних технологій вивчення іноземної мови, спрямованих на формування комунікативної компетентності у здобувачів вищої технічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можна виділити три наукові напрямки, дослідження у межах яких має безпосереднє відношення до проблематики статті: 1) компетентнісний підхід, представлений у дослідженнях А. Артеменко, А. Поцелуйко, Т. Шаргун та ін.; 2) дослідження проблеми застосування інноваційних технологій при вивченні іноземної мови, представлені в роботах А. Білоцерковець, Г. Бушко, О. Гураль, О. Матвєєнко, Ю. Мосіної, З. Осади, Л. Соколової, Т. Шаргун та ін., і 3) дослідження методів дистанційного навчання, що їх застосовують при вивченні іноземної мови (В. Бондаренко, В. Кухаренко, А. Неделюк, С. Мазуренко, В. Радкевич). Ці дослідження містять важливі і цінні доробки, але вони в недостатній мірі торкаються проблеми застосування інноваційних технологій для формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО із застосуванням методів дистанційного навчання.

Новизна дослідження полягає в розкритті специфіки застосування в роботі студентів інформаційних технологій, що використовуються в процесі дистанційного навчання для формування у них комунікативної компетентності в англійській мові.

Методологічне значення. Аналіз досліджень показує, що в силу недостатньої розробленості методики застосування інформаційних технологій у практиці формування іноземної комунікативної компетентності в процесі дистанційного навчання виникає низка неузгодженостей між:

– потребою суспільства в сучасних спеціалістах, чий рівень володіння іноземною мовою дозволяв би їм брати участь у професійній міжкультурній комунікації, і станом відсутності достатньо ефективної програми формування іноземної комунікативної компетентності у здобувачів вищої технічної освіти в умовах дистанційного навчання;

– можливостями інформаційних технологій, що можуть бути застосовані для формування іноземної комунікативної компетентності, й відсутністю інформаційного освітнього методичного забезпечення даного процесу в практиці навчання іноземної мови в умовах дистанційного навчання;

– можливостями та значенням самостійної роботи у розвитку іноземної комунікативної компетентності студентів і недостатньою розробленістю освітніх інформаційних ресурсів, орієнтованих на професіоналізацію навчання, виявлення рівня мовної підготовки в умовах дистанційного навчання.

Наявність цих протиріч обумовила необхідність дослідження методики застосування інформаційних технологій в організації навчальної роботи студентів технічного ЗВО з метою формування комунікативної компетентності в англійській мові в умовах дистанційного навчання, на базі якого були розроблені відповідні пропозиції.

Викладення основного матеріалу. Формування комунікативної компетентності відбувається у контексті існуючих тенденцій розвитку професійної освіти. Аналізуючи сучасний стан цього розвитку, В. Радкевич виділяє наступні тенденції: цифровізація професійної освіти; технологізація професійної освіти; стандартизація професійної освіти [8].

Вказані тенденції пов'язані між собою й впливають одна на одну, становлячи, по суті, певну структуру. У межах дослідження нас цікавить, у першу чергу, цифровізація професійної освіти, яка, у свою чергу, пов'язана з застосуванням нових технологічних інструментів й інформаційних ресурсів в освітньому процесі, зокрема мультимедійних програм.

Треба зазначити, що не будь-яке використання мультимедійних програм приведе до успішних результатів у навчанні. Саме тому треба якнайретельніше підходити до вибору інноваційних освітніх технологій, враховувати внутрішню мотивацію студентів до навчання. Згідно А. К. Неделюк і С. Г. Мазуренко, для внутрішньої мотивації потрібні інформованість, активність, підвищення впевненості та незалежності від зовнішніх факторів, прагнення майстерності, бажання бути кращим. Тому внутрішня мотивація є необхідною умовою продуктивного навчання [6, с. 381].

Так, на сучасному етапі студентам технічних спеціальностей можна запропонувати різні інноваційні технології для мотивації вдосконалення їх мовленнєвих вмінь та навичок. Серед іншого пропонується надати їм можливість готувати різні презентації або доповіді з цікавих для них тем професійного спрямування. При цьому робота над проектами, презентаціями чи доповідями може вестися як у парах так і у групах. Студенти також можуть приймати участь у рольових іграх англійською мовою для відпрацювання реальних ситуацій ділового спілкування.

Запис діалогів або відео надасть можливість побачити і почути себе, проаналізувати свою відповідь самостійно, порівняти їх враження з думками викладача та інших студентів, що забезпечить застосування принципу суб'єкт-суб'єктних відносин, коли студенти і викладачі є рівноправними партнерами у навчальному процесі, де викладач допомагає студенту вдосконалити свої мовленнєві вміння [7, с. 99].

У навчальному процесі як один із засобів навчання ефективно застосовувати створення електронного портфоліо [5, с. 113]: колекції робіт студента, відібраних їм самим або за допомогою викладача для демонстрації прогресу в навчанні, що надає можливість індивідуальної оцінки здобувача. По суті, це все та ж колекція робіт студента, проте дані роботи включають в себе ще й аудіо- та відеоматеріали, зібрані на одній електронній платформі. Створення електронних портфоліо також має відповідати певним правилам і вимагає виконання наступних завдань [8]:

1. Визначити мету портфоліо, спрямовану на задоволення найбільш важливих освітніх потреб студентів.

2. Встановити, як буде використана інформація, що міститься в електронних портфоліо студентів.

3. Вибрати тип електронного портфоліо:

– портфоліо-колекція, яка може складатися з усіх робіт студента з коментарями і спостереженнями викладача;

– портфоліо-презентація, яка включатиме в себе тільки кращі роботи;

– оцінне портфоліо, що складатиметься з системно відібраних робіт з коментарями і спостереженнями викладача.

4. Співвіднести записи в портфоліо з видами діяльності на занятті, тобто продумати, як звичні для студентів види діяльності можуть бути використані для ведення їх портфоліо.

5. Ввести ведення портфоліо в обов'язковий вид діяльності студентів, поступово поповнюючи його протягом семестру, навчального року у складуючі завдання.

6. Спланувати, як буде відслідковуватися і оцінюватися прогрес студентів. У даному випадку формальна оцінка не буде ефективним засобом оцінювання, стане в нагоді використання чек-листів, докладних рубрик та коментарів викладача.

7. Залучити студентів до процесу роботи над дизайном їх власних портфоліо у відповідності з певними критеріями і рекомендаціями.

8. Використовувати креативні способи моніторингу та оцінки портфоліо, наприклад:

- вибирати кілька портфоліо кожен тиждень або місяць і обговорювати їх з усіма студентами;
- надавати студентам час для оцінки портфоліо один одного або просити їх оцінити власні.

Отже, вважаємо за незаперечний факт, що ефективне вивчення студентами технічного закладу вищої освіти англійської мови неможливе без застосування комунікативного підходу і широкого використання сучасних інформаційних технологій та інтернет-ресурсів [2].

Серед інтернет-ресурсів для вивчення англійської мови із застосування комунікативного підходу, можна назвати <https://kahoot.com/> та <https://quizlet.com/> для квізів; <https://nearpod.com/> для інтерактивних занять; <https://screencast-o-matic.com/>; <https://info.flipgrid.com/> для створення безкоштовного відеозапису; <https://wordwall.net/>.

Самостійно перевірити свій рівень знань студенти можуть за допомогою <https://learnenglish.britishcouncil.org/online-english-level-test>; <https://ihworld.com/learn/ih-english-language-level-test/>; <https://www.cambridgeenglish.org/test-your-english/>.

Ефективним засобом вивчення ділової англійської мови є подкасти, що містять діалоги і монологи, розміщені за тематикою ситуацій ділового спілкування з текстами і лексикою [3; с. 9], наприклад <https://learnenglish.britishcouncil.org/> та <https://www.businessenglishpod.com/>.

Удосконалення навичок аудіювання та пошук наукової інформації студенти можуть здійснювати за допомогою сайту <https://www.learningscientists.org/videos>.

Таким чином, використання здобувачами вищої технічної освіти інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі формування комунікативної компетентності в англійській мові в умовах дистанційного навчання дозволяє їм набувати та вдосконалювати свою фахову компетентність, яка включає здатність планувати, контролювати і регулювати трудову діяльність, приймати логічні, а за необхідності, креативні рішення; компетентність у досягненні мети, яка полягає у формуванні іншомовної комунікативної компетентності, що є важливим ресурсом успіху.

Водночас, виходячи з практичного досвіду, можна зробити висновок, що в технічних закладах вищої освіти, особливо в умовах дистанційного навчання іноземним мовам, недостатньо уваги приділяється стимулюванню мотивації майбутніх фахівців, у наслідок чого студенти не повною мірою усвідомлюють важливість їхньої іншомовної комунікативної компетентності для їх подальшого професійного становлення.

Для вирішення цієї проблеми ми пропонуємо приділяти більше уваги інноваційним засобам, що застосовуються в умовах дистанційного навчання, які спрямовані на посилення у студентів технічних закладів вищої освіти мотивації, необхідної для формування у них комунікативної компетентності в англійській мові.

Література:

1. Артеменко Т. М. Комунікативна компетентність як основа комунікативно-інтерактивного процесу навчання іноземної мови. *Іншомовна комунікативна компетентність у фаховій діяльності: матеріали Міжуніверситетського науково-практичного семінару (Харків, 27 листопада 2018 р.)*. Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018. С. 10–14.
2. Білоцерковець А. В. Новітні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ. *Дослідження та впровадження в початковий процесу сучасних моделей викладання іноземної мови за фахом: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з питань методики викладання іноземної мови (Одеса, 15 травня 2017 р.)*. Одеса: Одеський нац. Університет імені І. І. Мечникова, 2017. С. 21–22.
3. Гураль О. І. Інноваційні методи викладання іноземної мови. *Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12 квітня 2018 р.)*. Київ: НТУ КІП, 2018. С. 45–48.
4. Деякі питання організації дистанційного навчання (zareestrovano в міністерстві юстиції України № 941/35224 від 8 вересня 2020 року): наказ Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya-zareestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-94735224-vid-28-veresnya-2020-roku> (дата звернення 23.08.2021).
5. Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні. Харків: Миська друкарня, 2020. 409 с.
6. Неделюк А. К., Мазуренко С. Г. Мотивація навчання учнів як важлива складова педагогічного процесу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 144. С. 380–382.
7. Осада З. О., Матвєєнко О. І. Сучасні методики та технології викладання іноземних мов у технічних ВНЗ. *Англїстика та американїстика: зб. наук. пр.* / ред. кол.: А. І. Анісімова (гол. ред.), Т. М. Потніцева (заст. гол. ред.) та ін. Дніпро: ЛІРА, 2015. Вип. 12. С. 95–101.
8. Радкевич В. О. Сучасні тенденції розвитку професійної освіти. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Глухів, 14 травня 2020 р.)*. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 282 с.
9. Соколова Л. Ф. Застосування інноваційних підходів у викладанні іноземної мови. *Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12 квітня 2018 р.)*. Київ: НТУ КІП, 2018. С. 153–155.